

—
Верховний
Суд

ЗВЕДЕНИЙ ОГЛЯД
судової практики
Касаційного господарського суду
у складі Верховного Суду
(актуальна судова практика)
за I півріччя 2022 року

Зміст

1. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ ПИТАНЬ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ	4
2. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	6
3. СПОРИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	7
4. СПОРИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	8
5. СПОРИ ЩОДО УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРІВ	9
6. СПОРИ ЩОДО ВИЗНАННЯ ПРАВОЧИНІВ НЕДІЙСНИМИ	9
7. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ ДОГОВОРІВ ПОСТАВКИ	10
8. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ ДОГОВОРІВ НАЙМУ (ОРЕНДИ) НЕРУХОМОГО МАЙНА	10
9. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ ДОГОВОРІВ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ	11
10. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ ДОГОВОРІВ ІПОТЕКИ	11
11. СПОРИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПЕРЕВЕЗЕННЯМ ЗАЛІЗНИЦЕЮ	12
12. СПОРИ ЩОДО ПОСТАЧАННЯ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ	12
13. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ КРЕДИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН	14
14. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН	14
15. СПОРИ ЩОДО ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА	16
16. СПОРИ ЩОДО НАБУТТЯ, ЗБЕРЕЖЕННЯ МАЙНА БЕЗ ДОСТАТНЬОЇ ПРАВОВОЇ ПІДСТАВИ	16
17. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО БАНКРУТСТВО	17
18. СПОРИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ	18
19. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ	19

Перелік уживаних скорочень

АМКУ	Антимонопольний комітет України
ВП ВС	Велика Палата Верховного Суду
ВК України	Водний кодекс України
ГК України	Господарський кодекс України
ГПК України	Господарський процесуальний кодекс України
ЖК УРСР	Житловий кодекс Української РСР
ЗК України	Земельний кодекс України
Закон про банкрутство	Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом"
КГС ВС	Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КМУ	Кабінет Міністрів України
КТМ України	Кодекс торговельного мореплавства України
Кодекс ГРМ	Кодекс газорозподільних систем
КУзПБ	Кодекс України з процедур банкрутства
ЛК України	Лісовий кодекс України
ОП КГС ВС	об'єднана палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду
ПК України	Податковий кодекс України
ПКЕЕ	Правила користування електричною енергією
ЦК України	Цивільний кодекс України

1. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ ПИТАНЬ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Щодо майна, яке входить до складу фермерського господарства як цілісного майнового комплексу, та порядку його відчуження

До складу фермерського господарства як цілісного майнового комплексу входить майно, передане до складеного капіталу, нерозподілений прибуток, майнові та інші зобов'язання.

Частка у статутному (складеному) капіталі фермерського господарства не входить до складу цілісного майнового комплексу, адже не належить фермерському господарству, а є власністю його членів.

Відчуження фермерського господарства як цілісного майнового комплексу допускається лише за цивільно-правовими угодами та на підставі відповідного рішення членів фермерського господарства.

Обмеження щодо суб'єктного складу членів фермерського господарства (за винятком набуття членства юридичною особою) не стосуються випадку, коли частка в статутному (складеному) капіталі фермерського господарства належить 100 % одній особі. У такому разі зазначена особа за аналогією механізму відчуження частки учасником товариства з обмеженою відповідальністю, визначеною статтею 21 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», може відчужити належну їй частку (100 %) іншій особі – не обов'язково члену своєї сім'ї, адже бути головою фермерського господарства має право будь-яка особа і не вимагається, щоб вона була пов'язана родинними / сімейними стосунками з відчужувачем частки в статутному (складеному) капіталі фермерського господарства.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.01.2022 у справі № 912/96/21 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102914084>.

Щодо можливості заперечувати в суді належність, допустимість та достовірність акта перевірки як доказу встановлених порушень у разі недотримання адміністративної процедури оскарження акта перевірки

Недотримання процедури оскарження акта перевірки, визначеної пунктом 2.15 Порядку контролю за виконанням умов договорів купівлі-продажу об'єктів приватизації державними органами приватизації, затвердженого наказом ФДМУ від 10.05.2012 № 631, та пунктом 3.10 Порядку оскарження результатів перевірки виконання умов договору купівлі-продажу об'єкта приватизації у державному органі приватизації, затвердженого наказом ФДМУ від 07.04.2005 № 878, не позбавляє сторону процесу можливості заперечувати в суді належність, допустимість та достовірність акта перевірки як доказу встановлених порушень.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 21.01.2022 у справі № 904/2524/19 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102973772>.

Щодо набуття державою права власності на затонуле майно з огляду на положення статті 125 КТМ України

Держава набуває право власності на затонуле майно (танкер) в порядку вимог статті 125 Кодексу торговельного мореплавства України у разі невиконання власником майна вимог, встановлених капітаном морського порту щодо підняття затонулого майна, яке завдає шкоду навколишньому природному середовищу, у строки, визначені статтею 123 Кодексу торговельного мореплавства України.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 24.05.2022 у справі № 916/3815/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104516535>.

Щодо обмежень прав власника в разі постановлення ухвал про арешт активів і їх передачу в управління Національному агентству з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів

З моменту постановлення слідчим суддею (судом) ухвали про арешт активів та ухвали про їх передачу в управління Національному агентству з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, виключно останнє є особою, уповноваженою здійснювати права володіння, користування та розпорядження цим майном, зокрема має право на передачу цього майна в управління іншим особам.

Договір управління майном, укладений Національним агентством з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, з особою, визначеною за результатом проведених агентством публічних закупівель управителем майна, не є підставою виникнення у дійсного власника майна обмежень у володінні, користуванні та розпорядженні своїм майном. Наявність у дійсного власника майна таких обмежень є наслідком прийняття слідчим суддею (судом) ухвали про накладення арешту на це майно в ході кримінального провадження.

Визнання в судовому порядку договорів про управління майном недійсними не поновить право дійсного власника майна на користування майном, оскільки не скасовує накладений судом у кримінальному провадженні арешт майна.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 31.05.2022 у справі № 910/20577/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104634876>.

2. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Щодо порядку набуття суб'єктами господарювання права користування водними об'єктами

Водні об'єкти мають передаватись у користування суб'єктам господарювання на підставі рішення уповноваженого органу на платній основі або на інших умовах. Порядок їх експлуатації визначається уповноваженими органами з дотриманням принципу раціонального використання, охорони вод та відтворення водних ресурсів. Ні Режим рибогосподарської експлуатації, ні дозвіл на спеціальне використання водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах) не є та не можуть бути правовстановлювальними документами, якими надається право користування водними об'єктами чи землями водного фонду, та не визначають правових підстав користування водним об'єктом.

Водні об'єкти надаються в користування, зокрема, для рибогосподарських потреб за договором оренди земель водного фонду в комплексі із земельною ділянкою. Використання земельних ділянок водного фонду для рибальства здійснюється за згодою їхніх власників або за погодженням із землекористувачами.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 25.01.2022 у справі № 908/2153/20 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102892008>.

Щодо підтвердження факту припинення користування орендарем наданою йому для будівництва земельною ділянкою

Сам по собі факт завершення будівництва ще не свідчить про факт припинення користування орендарем наданою йому для будівництва земельною ділянкою, що є підставою для розірвання договору оренди землі з огляду на закон, та ці події, як правило, не збігаються в часі.

Факт припинення користування земельною ділянкою може бути підтверджений, зокрема, доказами передачі права власності на новозбудований об'єкт нерухомості іншій особі, передачі новозбудованого багатоквартирного будинку на баланс ОСББ чи іншої експлуатуючої організації, оформлення права власності, оренди чи постійного користування на земельну ділянку в порядку, встановленому статтями 41, 42 ЗК України.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 16.02.2022 у справі № 910/1582/21 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/103466256>.

3. СПОРИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Щодо підстав для відмови в припиненні дії свідоцтва на знак для товарів і послуг та доказів використання знака

Підставами для відмови в достроковому припиненні дії свідоцтва (повністю або щодо частини зазначених у ньому товарів чи послуг) є: фактична наявність на ринку України спірних товарів і послуг; невикористання зареєстрованої торговельної марки менше від п'яти років; наявність поважних причин такого невикористання.

Саме лише укладення договорів (у тому числі, ліцензійних) щодо розпорядження майновими правами на знак для товарів і послуг не може вважатися використанням такого знака. Доказами використання певного позначення відповідно до укладеного договору можуть слугувати, зокрема, договори купівлі-продажу чи поставки товару, на яких розміщено знак, договори про розміщення рекламної продукції про такі товари на відповідних рекламних носіях тощо. Використання позначення може підтверджуватися й фактичними даними про використання його іншою особою за умови контролю з боку власника свідоцтва (доказами такого використання позначення мають бути такі ж документи, як і у випадку, якби власник знака використовував його у власній діяльності).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС КГС ВС від 01.02.2022 у справі № 910/10935/20 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102914128>.

Щодо відсутності в організації колективного управління права власності на об'єкти інтелектуальної власності (майнових прав на них), які передаються їй в управління

Організація колективного управління не є суб'єктом авторського права та/або суміжних прав, а здійснює колективне управління майновими правами, які передаються їй в управління авторами та іншими суб'єктами авторського права та/або суміжних прав.

Безпідставним є ототожнення передачі (відчуження) суб'єктами авторського права та/або суміжних прав об'єкта авторського права та/або суміжних прав (яке згідно із чинним законодавством є підставою для набуття права власності на відповідне майно іншою особою) з переданням майнових прав на відповідні об'єкти в управління, зокрема, організації колективного управління.

Колективне управління не тягне за собою виникнення в організації колективного управління права власності, а отже й здійснення з власної волі володіння, користування, розпорядження відповідними об'єктами інтелектуальної власності (майновими правами на них).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.02.2022 у справі № 910/14152/19 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102914140>.

Щодо стягнення компенсації за незаконне використання творів

Використання твору без дозволу суб'єкта авторського права та без виплати авторської винагороди є порушенням авторського права, у зв'язку з яким винна особа може бути притягнута до відповідальності у вигляді сплати компенсації, що визначається судом як паушальна сума на базі таких елементів, як подвоєна, а у разі умисного порушення – як потроєна сума винагороди або комісійні платежі, які були б сплачені, якби порушник звернувся із заявою про надання дозволу на використання оспорюваного авторського права або суміжних прав замість відшкодування збитків або стягнення доходу.

Організація колективного управління, яка на підставі договору наділена повноваженнями на управління майновими правами суб'єкта авторського права, має право на звернення до суду з позовом в інтересах такого суб'єкта.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.05.2022 у справі № 909/511/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104477159>.

4. СПОРИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Щодо відповідальності продавця за недоліки товару, на який надана гарантія

Гарантійний строк – це період в часі, протягом якого постачальник гарантує якість товару та можливість його використання за призначенням за умови дотримання споживачем правил експлуатації або зберігання виробу. Саме протягом вказаного строку, який за загальним правилом обчислюється з моменту передання товару покупцеві, постачальник виконує гарантійні зобов'язання, несе відповідальність за дотримання вимог щодо якості поставленого товару, які обумовлено сторонами або встановлено положеннями чинного законодавства.

Відповідальність продавця за недоліки товару може наставати у випадках, якщо недоліки виникли до передання товару покупцеві або якщо їх виникнення обумовлене причинами, що виникли до передачі товару. І, відповідно, коли недоліки товару виявлені після переходу до покупця ризику випадкової загибелі та випадкового знищення товару, саме на покупця в такому випадку покладається обов'язок доведення того, що недоліки чи їхні причини виникли до передачі йому товару. Водночас у разі встановлення недоліків товару, на який надана гарантія щодо якості (встановлено гарантійний строк), існує презумпція вини постачальника (виробника). Тоді для звільнення себе від відповідальності саме постачальник (виробник) повинен довести, що дефекти виникли внаслідок порушення покупцем (споживачем) правил експлуатації або зберігання виробу.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.01.2022 у справі № 910/18335/20 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102891959>.

5. СПОРИ ЩОДО УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРІВ

Щодо письмової форми договору, що укладається між юридичними особами, доказів, які підтверджують прийняття юридичною особою пропозиції укласти договір, і виникнення зобов'язань за ним

Договори між юридичними особами повинні вчинятись у письмовій формі, при цьому правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо він підписаний його стороною (сторонами) - особами, уповноваженими на це їхніми установчими документами.

Якщо зміст правочину, волю сторін зафіксовано в одному або кількох документах (у тому числі, електронних, за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв'язку), у листах, телеграмах, якими обмінялися сторони, то він також вважається таким, що вчинений у письмовій формі, за умови, якщо він підписаний його стороною.

Намір юридичної особи, яка зробила пропозицію укласти договір, вважати себе зобов'язаною в разі її прийняття, може виражатися лише за умови підписання проєкту договору й направлення його іншій стороні. Без підписання такого паперового документа власноруч чи при складенні електронного документа без накладення електронного підпису уповноваженою на укладення договорів посадовою особою юридичної особи не можна вважати, що така юридична особа готова взяти на себе зобов'язання в разі прийняття пропозиції укласти договір іншим контрагентом.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.01.2022 у справі № 922/1246/21 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102747689>.

6. СПОРИ ЩОДО ВИЗНАННЯ ПРАВОЧИНІВ НЕДІЙСНИМИ

Щодо належних відповідачів у справі за позовом про визнання недійсним договору

У справі за позовом заінтересованої особи про визнання недійсним договору як відповідачі мають залучатись усі сторони правочину, а тому належними відповідачами є сторони оспорюваного договору, а не одна з них.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.01.2022 у справі № 917/2041/20 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102892024>.

7. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ ДОГОВОРІВ ПОСТАВКИ

Щодо умов, за яких податкова накладна може бути допустимим доказом для встановлення факту постачання товару покупцю та його прийняття ним

Податкова накладна (в залежності від фактичних обставин певної справи) може бути допустимим доказом, на підставі якого суд встановлює факт постачання товару покупцю та його прийняття ним, якщо сторона, яка заперечує факт поставки вчинила юридично значимі дії: зареєструвала податкову накладну; сформувала податковий кредит за вказаною господарською операцією з контрагентом тощо, оскільки підставою для виникнення у платника права на податковий кредит є факт лише реального (фактичного) здійснення господарських операцій з придбання товарно-матеріальних цінностей та послуг з метою їх використання у власній господарській діяльності.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 03.06.2022 у справі № 922/2115/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104603062>.

8. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ ДОГОВОРІВ НАЙМУ (ОРЕНДИ) НЕРУХОМОГО МАЙНА

Щодо проведення конкурсної процедури при передачі в оренду цілісного майнового комплексу комунального підприємства в разі, якщо орендарем такого комплексу бажає стати господарське товариство, утворене представниками трудового колективу цього підприємства

Абзацом четвертим частини четвертої статті 9 Закону України "Про оренду державного та комунального майна" окремо визначено перелік суб'єктів, у разі надходження заяв про оренду майна від яких оголошення про намір передати майно в оренду не розміщується і договір оренди укладається з такими заявниками без проведення конкурсу.

Господарські товариства, утворені представниками трудового колективу комунального підприємства, цілісний майновий комплекс якого передається в оренду, до переліку таких суб'єктів не входять, а тому такі товариства беруть участь у конкурсній процедурі на загальних підставах з урахуванням наявного в них переважного права на укладення договору оренди, при тому за умови, що до проведення конкурсу на право оренди майна ними орендодавцеві подано відповідні заяви про оренду майна.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 12.01.2022 у справі № 927/172/19 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102735758>.

9. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ ДОГОВОРІВ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ

Щодо оплати медичних послуг гемодіалізу, які надавав заклад охорони здоров'я на виконання програми з надання медичної допомоги хворим нефрологічного профілю поза межами дії договорів про надання медичних послуг

Держава та місцеві органи влади в особі уповноважених розпорядників бюджетних коштів зобов'язані оплачувати вартість лікування закладу охорони здоров'я, який надав, зокрема, медичні послуги з проведення гемодіалізу на виконання міської та обласної програм із надання медичної допомоги хворим нефрологічного профілю навіть за період поза межами дії договорів про надання цих медичних послуг.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 21.01.2022 у справі № 925/1545/20 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/103281556>.

Щодо підстав для оплати послуг із проведення криголамних робіт у період оголошеної льодової кампанії

Відсутність доказів щодо обставин, пов'язаних з проведенням суб'єктом природних монополій криголамних робіт з відповідним наданням ним у морському порту послуг із забезпечення проведення таких робіт у період оголошеної льодової кампанії, виключає підстави для нарахування плати за ці послуги.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 03.06.2022 у справі № 915/104/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104687088>.

10. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ ДОГОВОРІВ ІПОТЕКИ

Щодо підстав припинення іпотеки

Договір іпотеки за своєю природою не є договором поруки, яка є окремим видом забезпечення виконання зобов'язань. До правовідносин, що виникли з договору іпотеки, не можуть застосовуватися за аналогією норми, які регулюють підстави припинення інших видів забезпечення виконання зобов'язання, незалежно від ступеню їх подібності.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 07.06.2022 у справі № 916/302/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104688858>.

11. СПОРИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПЕРЕВЕЗЕННЯМ ЗАЛІЗНИЦЕЮ

Щодо порядку обчислення початку перебігу безоплатної доби зберігання вантажу при нарахуванні збору за зберігання вантажу в разі затримки вагонів на станції призначення

Аналіз положень пункту 46 Статуту залізниць України та пункту 8 Правил зберігання вантажів свідчить про те, що всі вантажі, які прибувають на станцію призначення, зберігаються безкоштовно протягом доби, проте порядок обчислення початку безкоштовного строку залежить виключно від причин несвоечасного вивантаження вантажу.

Належним і допустимим доказом на підтвердження факту настання відповідних подій – затримок вагонів на станції – є акт загальної форми "ГУ-23", складений згідно з додатком № 6 до Правил користування вагонами і контейнерами.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 28.04.2022 у справі № 905/829/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104115437>.

12. СПОРИ ЩОДО ПОСТАЧАННЯ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ

Щодо порядку внесення змін у договір про надання послуг із розподілу електричної енергії в разі зміни власника об'єкта (електрифікованої споруди, її частини)

Якщо відбулася зміна власника об'єкта (електрифікованої споруди, її частини), що є споживачем – стороною договору з надання послуг з розподілу електричної енергії, то на підставі заяви споживача – нового власника – до нього переходять права та обов'язки за договорами, що були вже укладені відповідно до Правил роздрібного ринку електричної енергії, затверджених постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 14.03.2018 № 312 (далі – ПРРЕЕ), з попереднім власником (якщо мало місце укладення цього договору). До відповідного договору про приєднання вносяться зміни, які стосуються зміни замовника (сторони договору), за умови, що він підтвердив незмінність технічних параметрів та вимог до категорії з надійності електропостачання об'єкта забудови, визначених у договорі про приєднання (з усіма додатками, включно з технічними умовами).

Якщо ж новий власник, повідомивши про зміну власника (об'єкта (електрифікованої споруди, її частини), не повідомив про наявність наведених змін (у тому числі, за власною ініціативою), всі умови відповідного договору (з надання послуг з розподілу електричної енергії), зокрема і така істотна умова, як величини приєднаної та дозволеної потужності об'єкта споживача електричної енергії, зберігаються в тій редакції, що існувала для попереднього власника.

У разі відповідних змін та/або їх ініціювання споживачем (замовником послуг за договором з надання послуг із розподілу електричної енергії), з огляду на те,

що бездоговірне надання / отримання послуг із розподілу електричної енергії не допускається, узгодження відповідних змін та їх внесення до умов договору здійснюється за правилами частини другої статті 634 ЦК України з урахуванням особливостей, передбачених нормами пунктів 4.1.24, 4.1.26 Кодексу систем розподілу.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.01.2022 у справі № 913/567/19 (913/72/21) можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102828640>.

Щодо способу захисту порушеного права споживача електричної енергії в разі його незгоди з фактом безоблікового споживання електричної енергії

Спосіб захисту порушеного права шляхом визнання протиправними дій зі складання та розгляду акта про порушення ПКЕЕ не може сприяти ефективному відновленню права, яке позивач вважає порушеним, оскільки задоволення позову не матиме наслідком визнання незаконним та скасування цього акта, як й інших документів, складених на його підставі, тобто спір між сторонами не буде вичерпано.

Ефективним у цьому випадку способом захисту порушеного права споживача необхідно вважати вимогу про скасування рішення комісії електропередавальної організації про визначення обсягу недоврахованої електричної енергії та її вартості, оскільки таке рішення комісії, оформлене відповідним протоколом з розгляду акта про порушення ПКЕЕ, безпосередньо впливає на права та обов'язки відповідного суб'єкта господарювання в контексті його відносин з електропередавальною організацією, встановлює обсяг і вартість недоврахованої електроенергії.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 25.05.2022 у справі № 909/246/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104644478>.

Щодо оплати послуг розподілу природного газу в разі зміни власника об'єкта, підключеного до газорозподільних систем

У разі, якщо нові власники об'єктів, підключених до газорозподільних систем, не повідомлять про зміну до персоніфікованих даних споживача та не укладуть договір розподілу газу, то це може свідчити лише про несанкціоноване використання природного газу споживачем за відсутності договору розподілу природного газу. Однак недотримання новим споживачем вимог пункту 6 глави 3 розділу VI Кодексу ГРМ щодо повідомлення про зміну персоніфікованих даних споживача не свідчить про те, що акти чи рішення, складені відносно попереднього споживача, вважаються чинними та можуть застосовуватися до нового.

У разі неповідомлення або несвоєчасного повідомлення споживачем оператора газорозподільних систем про звільнення об'єкта або приміщення (остаточне припинення користування природним газом) споживач зобов'язаний здійснювати оплату послуг за договором розподілу природного газу, як впливає з умов договору.

Договір розподілу природного газу з новим споживачем укладається після припинення договору розподілу природного газу із споживачем, який звільняє об'єкт або приміщення.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 24.05.2022 у справі № 914/2920/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104603044>.

13. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ КРЕДИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Щодо неефективного способу захисту права в разі подання самостійних позовних вимог про визнання відсутнім права в кредитора вимагати від боржника сплати боргу за кредитним договором

Вимоги про визнання відсутнім права в одного відповідача (кредитора) вимагати від другого відповідача (боржника) сплати боргу за кредитним договором є неефективним способом захисту. Вказані вимоги є вимогами про встановлення юридичних фактів та неспроможні призвести до поновлення порушених прав, а тому не можуть самостійно розглядатися в окремій справі та підлягають розгляду лише за наявності та розгляду між сторонами спору про право.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 25.01.2022 у справі № 910/23527/17 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102797697>.

14. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Щодо порядку заміни члена наглядової ради, який є представником акціонера

Положення абзацу другого частини першої статті 57 Закону України "Про акціонерні товариства" у системному зв'язку з положеннями абзацу другого частин шостої та сьомої статті 53 цього Закону слід розуміти так, що підстава, визначена в пункті 5 (здійснення письмового повідомлення про заміну члена наглядової ради, який є представником акціонера), є одночасно як самостійною підставою для припинення повноваження члена наглядової ради (що реалізуються в будь-який час із власної волі акціонера), так і тим процесуальним та процедурним механізмом, за допомогою якого акціонер реалізує своє право на заміну члена наглядової ради в разі припинення повноважень з об'єктивних причин, які перебувають поза волею акціонера (пункти 1 – 4). Реалізація членом наглядової ради акціонерного товариства свого права припинити повноваження за власним бажанням жодним чином не виключає право акціонера здійснити заміну свого представника без рішення загальних зборів та не обмежує таке право певним строком (зокрема, двома тижнями з дня подання відповідної заяви). Акціонер, представник якого припинив свої повноваження члена наглядової ради відповідно до пункту 1 частини першої статті 57 Закону України "Про акціонерні товариства", залишає за собою право призначити нового представника на заміну того,

що припинив повноваження за власним бажанням, протягом загального строку, на який обрано наглядову раду.

Акціонер не бере участь безпосередньо в ухваленні рішення наглядовою радою про обрання (призначення), усунення, відсторонення, відкликання членів виконавчого органу товариства, але має право оскаржувати такі рішення, якщо вони прийняті з порушенням порядку ухвалення та меж компетенції неправомочними членами наглядової ради й за відсутності підстав, визначених статутом та Законом. Таке право не залежить від кількості акцій, що належить акціонеру.

Детальніше з текстом постанови судової палати КГС ВС від 22.12.2021 у справі № 924/641/20 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102220045>.

Щодо початку перебігу позовної давності для стягнення акціонером – спадкоємцем дивідендів та поважних причин пропуску строку позовної давності

Право вимагати виплату нарахованих дивідендів, які належали спадкодавцю, переходить до спадкоємця акцій станом на дату відкриття спадщини.

Той факт, що на дату відкриття спадщини та / або на дату зарахування акцій на рахунок у цінних паперах спадкоємця акцій спливла позовна давність, не свідчить про припинення зобов'язання товариства.

Порушення акціонерним товариством обов'язку щодо персонального повідомлення акціонера про загальні збори, на яких вирішувалося питання щодо виплати дивідендів, є поважною причиною пропуску строку позовної давності.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС КГС ВС від 25.05.2022 у справі № 910/7126/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104582194>.

Щодо компетенції наглядової ради товариства стосовно ухвалення рішення про припинення повноважень члена дирекції і розірвання з ним трудового договору

До виключної компетенції наглядової ради товариства належить прийняття рішення про припинення повноважень члена дирекції та розірвання з ним трудового договору у будь-який час, на свій розсуд, з будь-яких підстав. При цьому, під час реалізації вказаної процедури має бути дотримано відповідні вимоги законодавства та положення установчих документів юридичної особи, які регламентують цю процедуру.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.05.2022 у справі № 922/2339/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104443003>.

15. СПОРИ ЩОДО ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Щодо підстав для стягнення шкоди, заподіяної лісу внаслідок вирубки не відведених у рубку дерев

Нанесення клейма біля шийки кореня дерева здійснюється до початку фактичного проведення рубки та передує фактичному проведенню рубки раніше обстежених дерев, а тому це клеймо має залишатися і після проведення вибіркової санітарної рубки дерев.

Проведена за наявності лісорубного квитка вибіркова санітарна рубка дерев без ознак клеймування біля шийки кореня на всій площі вибіркової санітарної рубки свідчить про порушення нормативно закріплених вимог для такої рубки та є підставою для стягнення заподіяної лісу шкоди внаслідок вирубки не відведених у рубку дерев.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.05.2022 у справі № 922/2317/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104603023>.

Щодо джерел отримання відомостей для розрахунку маси наднормативного викиду забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Звіт з інвентаризації викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та довідка про час роботи стаціонарних джерел викидів є джерелами отримання необхідної інформації для розрахунку маси наднормативного викиду, здійсненого без відповідного дозволу, та розміру завданих таким викидом збитків згідно з пунктами 3.6, 3.11, 4.1 Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, затверджені наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 10.12.2008 №639 (далі – Методика № 639), що виключає необхідність проведення лабораторних вимірювань та розрахунку збитків згідно з пунктом 3.7 цієї Методики.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.05.2022 у справі № 922/3228/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104167305>.

16. СПОРИ ЩОДО НАБУТТЯ, ЗБЕРЕЖЕННЯ МАЙНА БЕЗ ДОСТАТНЬОЇ ПРАВОВОЇ ПІДСТАВИ

Щодо повернення виконаного за недійсним правочином у разі, коли тільки одна із сторін здійснила його виконання

Для повернення виконаного за недійсним правочином у разі, коли тільки одна із сторін здійснила його виконання, правила статті 216 ЦК України

не застосовуються, а повернення виконаного здійснюється на підставі положень глави 83 "Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави" ЦК України.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.01.2022 у справі № 916/913/21 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102892023>.

Щодо умов повернення гарантійного внеску переможця електронного аукціону

Гарантійний внесок переможця електронного аукціону підлягає поверненню на підставі статті 1212 ЦК України у разі, якщо на продаж у електронному аукціоні було виставлено майно не боржника, а іншої особи (тобто майно, яке не могло бути реалізованим), а особа, яка мала намір його придбати, станом на дату проведення аукціону про це обізнана не була.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.06.2022 у справі № 910/13104/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104727775>.

17. СПОРИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО БАНКРУТСТВО

Щодо можливості затвердження звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу банкрута без визначення джерел оплати послуг арбітражного керуючого

Невирішення питання оплати послуг арбітражного керуючого, та відшкодування понесених ним витрат не є підставою для відмови у затвердженні звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу та закриття провадження у справі про банкрутство на підставі пункту 5 частини першої статті 90 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.05.2022 у справі № 923/862/15 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104538644>.

Щодо ведення реєстру вимог кредиторів

Ведення реєстру вимог кредиторів належить до компетенції арбітражного керуючого (керуючого санацією, ліквідатора), який на підставі інформації, отриманій, зокрема, під час провадження у справі про банкрутство, вносить відповідні відомості до реєстру. Водночас відповідні дії арбітражного керуючого, можуть бути оскаржені до господарського суду в порядку норм КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.06.2022 у справі № 5004/407/12 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104710987>.

18. СПОРИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Щодо підстав зняття арешту з майна боржника

Арешт з майна боржника має бути знятий виконавцем тільки в разі, якщо вчинення виконавчих дій зупинено з підстави, передбаченої пунктом 10 частини першої статті 34 Закону України "Про виконавче провадження".

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 13.01.2022 у справі № 904/7875/15 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102735978>.

Щодо правил обчислення строку для звернення із скаргою на дії (бездіяльність) державного виконавця та наслідків його пропуску

Стягувач, який подав до відповідного органу заяву про вчинення певних виконавчих дій, однак не отримав задоволення своїх вимог, вважається обізнаним про ймовірність порушення його прав у виконавчому провадженні незалежно від того, чи отримав він від державного виконавця певні документи виконавчого провадження або відповіді. У разі неподання стороною у справі клопотання / заяви про поновлення встановленого пунктом "а" частини першої статті 341 ГПК України строку для подання скарги на бездіяльність державної виконавчої служби суд залишає відповідну скаргу без розгляду, що водночас не позбавляє сторону права повторно звернутись із цією скаргою, подавши, з урахуванням частини першої статті 119 ГПК України, клопотання про поновлення строку для подання скарги у виконавчому провадженні за правилами частини другої статті 341 ГПК України.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 04.02.2022 у справі № 925/308/13-г можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/103281549>.

Щодо арешту майна боржника під час виконавчого провадження

Якщо на момент винесення постанови про опис та арешт майна (коштів) боржника, майно, що підлягає арешту, перебувало у власності особи, яка не є стороною або учасником виконавчого провадження, на таке майно (кошти) не може бути накладений арешт та встановлені обмеження у його використанні.

Боржник у виконавчому провадженні має право на оскарження дій чи бездіяльності виконавця щодо опису та арешту майна, яке належить на праві власності третій особі.

Опис і арешт майна не обов'язково здійснюється за участю сторін виконавчого провадження. Нормативно-правовими актами не встановлений обов'язок виконавця заздалегідь повідомляти боржника про проведення виконавчих дій, зокрема з опису майна такого боржника.

Законом України "Про виконавче провадження" надано право виконавцю обирати кому передавати на зберігання майно, на яке накладено арешт, – боржнику або іншій

особі. Єдиний випадок передачі майна, на яке накладено арешт, боржнику на зберігання, – це виконання рішення про забезпечення позову

Також Законом України “Про виконавче провадження” надано можливість виконавцю як накласти арешт на все майно боржника під час відкриття виконавчого провадження, так і накласти арешт на окремі речі, що належать боржнику, не пізніше наступного робочого дня після виявлення такого майна.

Постанова виконавця про арешт майна боржника у межах суми звернення стягнення з урахуванням виконавчого збору, витрат виконавчого провадження, штрафів та основної винагороди приватного виконавця не повинна містити в собі опису майна, на яке накладається арешт

Виконавець вправі вибирати алгоритм своїх дій при здійсненні виконавчого провадження, а положення статті 56 Закону України “Про виконавче провадження” не містять обмежень щодо накладення арешту на майно розміром суми, що підлягає стягненню.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.05.2022 у справі № 916/2100/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104167314>.

19. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Щодо вручення судових документів нерезидентам

У разі якщо у відносинах України з іноземною державою діють одночасно і двосторонній, і багатосторонній міжнародні договори (один чи декілька) і в жодному з них не встановлено пріоритету застосування одного з них щодо тих самих питань, під час вручення документів суд може керуватися процедурою вручення, передбаченою у будь-якому із цих договорів.

Угода між Україною та Республікою Кіпр про правову допомогу в цивільних справах від 06.09.2004 не виключає застосування Конвенції про вручення за кордоном судових або позасудових документів у цивільних або комерційних справах 1965 року. Ухвала суду апеляційної інстанції про відкриття апеляційного провадження підлягає врученню всім учасникам справи, у тому числі відповідачам-нерезидентам.

Судові документи можуть не відправлятися за кордон для вручення у разі, якщо іноземна юридична особа: має представника на території України, призначеного відповідно до вимог ГПК України; має офіційне представництво на території України. Обов'язок із перекладу судових документів, які підлягають врученню відповідно до вимог Конвенції покладається на заінтересовану сторону. Водночас вимога щодо перекладу судових документів, які підлягають врученню за кордоном, може не застосовуватися, якщо в суду є підстави вважати, що відповідач володіє українською мовою (тобто мовою запитуючого суду).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 29.04.2022 у справі № 905/830/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104164904>.

Щодо накладення арешту на нерухоме майно як належного заходу забезпечення позову про стягнення коштів

Виконання в майбутньому судового рішення у справі про стягнення грошових коштів, у разі задоволення позовних вимог, безпосередньо пов'язано з обставинами наявності у боржника присудженої до стягнення суми заборгованості. Заборона відчуження або арешт майна, які накладаються судом для забезпечення позову про стягнення грошових коштів, мають на меті подальше звернення стягнення на таке майно у разі задоволення позову. Такий вид забезпечення позову не призведе до невиправданого обмеження майнових прав відповідача, оскільки арештоване майно фактично перебуває у володінні власника, а обмежується лише можливість розпоряджатися ним.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 17.06.2022 у справі № 908/2382/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105078266>.

Щодо відсутності обов'язку в позивача доплачувати суму судового збору, якщо на момент пред'явлення позову встановити точну дійсну ціну позову було неможливо, і щодо вимоги внести на депозитний рахунок суду грошову суму при розгляді позову про переведення прав та обов'язків покупця

Якщо на момент пред'явлення позову встановити точну дійсну ціну позову неможливо, і суддя, встановивши після відкриття провадження у справі, що визначена позивачем ціна позову вочевидь не відповідає дійсній вартості спірного майна, не має права зобов'язувати позивача доплачувати суму судового збору та постановляти ухвалу про залишення позову без руху відповідно до частини одинадцятої статті 176 ГПК України, а має встановити ціну позову при розгляді справи та здійснити розгляд справи по суті, і відповідно до статті 129 цього Кодексу розподілити судові витрати за результатами такого розгляду, зокрема, стягнувши недоплачений судовий збір.

Вимога суду внести на депозит грошові кошти у визначеному розмірі, які за договорами купівлі-продажу частки у статутному капіталі зобов'язаний сплатити покупець, як ціна договору, без перевірки обставин фактичної сплати цієї суми покупцям на виконання договору купівлі-продажу частки (частини частки) суперечить пункту 4 Прикінцевих та перехідних положень Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" та порушує вимоги пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 24.05.2022 у справі № 910/19980/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104644465>.

Зведений огляд судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду (актуальна судова практика) за I півріччя 2022 року / Упоряд. суддя-секретар судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності Дроботова Т. Б., правове управління (II) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2022. – 20 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua